

KNVI: Geef IT'ers de ruimte om schending grondrechten te benoemen

BLOG BESCHAAFDE BITS IT

IT-professionals moeten bewust nadenken over digitalisering en grondrechten. Dat is gemakkelijker dan het lijkt. Hoog tijd dat IT'ers zichzelf voortdurend concrete vragen gaan stellen.

Door Leon Dohmen, Joan Baaijens en Liesbeth Ruoff, bestuursleden Onderzoek en Onderwijs van de [Koninklijke Nederlandse Vereniging van Informatieprofessionals](#)

Leestijd 2-3 minuten | Lees ook andere artikelen uit [de serie Beschaaft Bits](#).

We weten dat digitalisering publieke waarden en grondrechten als privacy, rechtvaardigheid en veiligheid onder druk zet. We weten ook dat er heel veel bedrijven, instellingen en mensen betrokken zijn bij het bouwen van de digitale samenleving. Dat betekent dat we niet een persoon of bedrijf of instelling kunnen aanwijzen als de grote boosdoener of de reddende engel. Was het maar zo gemakkelijk. Om digitalisering in goede banen te leiden, en te zorgen dat grondrechten gerespecteerd worden, is iedereen aan zet.

Dit was ook [een van de conclusies](#) van een rondetafel sessie over digitalisering en grondrechten die de KNVI onlangs organiseerde. Toch spelen IT-professionals wel een cruciale rol. Denk daarbij aan productmanagers, functioneel beheerders, projectleiders, architecten, programmeurs en testers: zij bouwen de digitale toepassingen die de samenleving transformeren.

Wij vinden dat zij zich bewuster moeten zijn van de dilemma's in het spanningsveld tussen digitalisering en grondrechten. Grondrechten van mensen staan boven commercie en digitalisering. Bedrijven, instellingen en overheidsorganisaties moeten een werkomgeving creëren waarin het vanzelfsprekend is dat IT-professionals kritische vragen stellen wanneer ze denken dat grondrechten worden aangetast.

Illustraties Max Kisman

IT'ers kunnen hun bezwaren soms niet uiten

Maar dit is simpeler gezegd dan gedaan. IT-professionals werken in organisaties waar ook andere, vaak commerciële belangen bepalend zijn. En die kunnen botsen met ethische en professionele standaarden. Anders gezegd: er is soms helemaal geen plek om de vinger op te steken en bezwaar te maken. Het is essentieel dat die ruimte op de werkvloer gecreëerd wordt.

Er is soms helemaal geen plek om bezwaar te maken

Leon Dohmen, Joan Baaijens en Liesbeth Ruoff

In dit verband is het cruciaal dat de besturingsstructuur van projecten voldoende toegerust is om de signalen en bevindingen naar het juiste verantwoordelijkheidsniveau te brengen. Zo kunnen bijvoorbeeld een opdrachtgever en projectleider het projectteam aanmoedigen om aan te geven wanneer de IT-oplossing (in ontwikkeling) grondrechten van mensen dreigt aan te tasten.

Hierdoor krijgen IT-professionals de kans tijdig kenbaar te maken wanneer grondrechten in het geding komen. Ook kunnen ze dit bespreekbaar maken met producteigenaren en/of leidinggevenden. In de praktijk gebeurt dit niet of zelden.

Zo breng je als IT'er grondrechten onder de aandacht

IT'ers kunnen het beste aandacht vragen voor grondrechten, door regelmatig en vanuit de praktijk van alledag concrete vragen te stellen, zoals:

- Wie zal er verliezen en wie zal er baat hebben bij deze oplossing?
- Wie zal er waarschijnlijk het meeste schade ondervinden van deze oplossing?
- Wat kunnen ongewenste bijwerkingen zijn van deze oplossing?

IT-professionals kunnen deze vragen regelmatig en op verschillende momenten stellen, in concrete situaties.

- Ze kunnen deze vragen bijvoorbeeld inbedden in de veel toegepaste 'agile scrum'-werkmethode.
- Ze kunnen de vragen als non-functionele vragen of standaard 'story's' opnemen in de 'product backlog'. Op deze manier raken ze nooit uit het zicht van het ontwikkelteam en de producteigenaar.
- De vragen kunnen ook onderdeel zijn van de sprint review, of demo. Dan tonen de professionals een geteste en werkende IT-oplossing getoond aan belanghebbenden of aan mensen die met de oplossing gaan werken. Deze geven feedback op de getoonde oplossing. In die feedbackronde kunnen bovenstaande vragen (opnieuw) worden gesteld.

Bedrijven en de overheid hebben een zorgplicht

Bedrijven en de overheid hebben een zorgplicht om grondrechten van mensen te beschermen bij verdergaande

digitalisering. Ze mogen het niet laten gebeuren dat in de digitale samenleving aan deze grondrechten wordt getornd. Als bouwers van de digitale samenleving adopteren IT-professionals impliciet deze zorgplicht.

Door Leon Dohmen, Joan Baaijens en Liesbeth Ruoff, bestuursleden Onderzoek en Onderwijs van de [Koninklijke Nederlandse Vereniging van Informatieprofessionals](#)

Meer blogs over hoe IT'ers kunnen werken

- **Frans Stafleu en Linda Kool: Programmeurs, omarm de verantwoordelijkheid die past bij jullie positie**

"We moeten er op kunnen vertrouwen dat programmeurs ethisch verantwoord werken. Zij zijn immers de eersten die de effecten van technologie kunnen zien." [Lees verder](#)

- **Jaap-Henk Hoepman: Doorbreek monopolies met open standaarden**

"We staan er zelden bij stil. Maar e-mail is een wereldwonder. Een voorbeeld van hoe de rest van het internet eigenlijk zou moeten zijn." [Lees verder](#)

- **Sheila Jasanoff: We hebben nederige technologieën nodig**

"Hoe zorgen we dat een nieuwe technologie de mens ten goede komt? Bij elke nieuwe technologie moeten we de tijd nemen om deze vraag te stellen." [Lees verder](#)

- **Privacy company: EU helpt datadiscussie vooruit**

"Vanaf 25 mei is de Algemene Verordening Gegevensbescherming van toepassing. Dat is voor bedrijven een belangrijke kans om privacy centraal te zetten." [Lees verder](#)

- **Computer scientist TU Delft: Ingenieurs, zorg dat we de juiste data kunnen delen**

"Technologie moet meebewegen met de normen en waarden van de gebruikers. We moeten leren technologie met maatwerk, en met gevoel voor context, te ontwikkelen." [Lees verder](#)

Meedoen aan deze blogserie

Meedoen kan door onze onderzoekers [Jurriën Hamer](#) of [Linda Kool](#) te benaderen voor een reactie of gastbijdrage, en reageren kan op [Twitter](#), [LinkedIn](#) en [Facebook](#).

Meer lezen

Lees meer over 'beschaafde bits' in onze publicaties hierover in 2017:

- [Human Rights in the Robot Age](#) (over mensenrechten in het digitale tijdperk)
- [Eerlijk delen](#) (over o.a. de opkomst van AirBnB en andere deelplatforms)
- [Een nooit gelopen race](#) (over o.a. cyberdreigingen)
- [Opwaarderen](#) (over publieke waarden in de digitale samenleving)

En volg deze blogserie [via deze pagina](#).

Contact

Anna van Saksenlaan 51
2593 HW Den Haag
Tel: 070 34 21 5 42
E-mail: info@rathenau.nl